

v knihe
...
2011, vyd. ...

MARIÁN MARCINKA

Otvorene hovorím, že ma znepokojujú časté strety názorov o rekonštrukcii historických pamiatkovo chránených objektov a požiadaviek na súčasnú tvorbu v dotyku s architektonickým dedičstvom minulosti.

Súhlasím s Čapkom – nemám rád staré veci, presnejšie, mám veľmi rád niektoré staré veci, no nie preto, že sú staré, ale práve preto, že vôbec nie sú staré. K Zweigovi, Dostojevskému, Čapkovi, Seifertovi, Prévertovi, Ovidiovi, Plutarchovi sa vraciam nie preto, že sú starí, ale preto, že vonkoncom nie sú starí. Kocháme sa v primitívnom, ranom, antickom alebo renesančnom umení nie pre jeho úžasnú starobu, ale pre jeho úžasnú mladosť, preto, čo nám dnes hovorí. Takže odpusťte, ak mi nie je ľúto všetkého, čo na Podhradí padlo k zemi. Je mi však ľúto dobrej architektúry, napríklad synagógy, ktorá takou architektúrou bola, a dodnes si myslím, že ju vôbec nemusel stihnúť ten údel. Nebolo to nevyhnutné.

Prelínanie starého a nového v umení, zladať to s potrebami života nie je nič nové. Každá doba sa vyrovnávala s takými problémami svojou výtvarnou rečou, práve jestvujúcim umeleckým prejavom. Riešenie problémov nových zásahov do starých stavieb, zmeny využitia objektov, dostavby a nové stavby v historickom prostredí

- to vždy nesporne patrilo i dnes patrí k najťažším úlohám architektonickej tvorby. Je to aj celkom pochopiteľné, ak sa nepripúšťa umelecká improvizácia, ak sa do historického prostredia má včleniť nový organizmus len so skutočnou umeleckou hodnotou, ak sa požaduje, aby nová tvorba niesla pečať doby svojho vzniku.

V predchádzajúcich obdobiach nikdy nevznikali pochybnosti o tom, v akom slohu stavať a akú slohovú podobu má mať nová stavba v historickej zástavbe alebo úprava starších objektov. V období renesancie sa vždy robili potrebné úpravy gotických či románskych stavieb renesančne. Ani v období baroka sa nerobili dostavby alebo prestavby inak ako barokovo. Meradlom kvalitnej symbiózy nového so starým bola úroveň architektonického riešenia a citlivosť zásahu do historického prostredia. Jeho umelecké pôsobenie.

Až historický idealizmus romantického obdobia 19. storočia priniesol uctievanie dogmy o čistom slohu pamiatky. Obnovovacie puristické práce na architektúrach zbavili mnohé objekty všetkých stôp vývoja. Naopak, tzv. reštaurátorskou metódou sa dopĺňali pseudočlánkami v pôvodnom slohu, „kópiami“, čo pre hmotnú a tvarovú čistotu znamenalo úplnú skazu.

V každej dobe všetko umenie, a teda aj architektúra, musí byť súčasné. Neexistuje nesúčasné umenie. Keď diela vznikajú, môžu sa tvoriť len v štýle príslušnej doby. Všetko iné je divadlo a nie je to ani umenie, ani architektúra. Je to podvod.

Podstatou kontinuity novej a starej architektúry nie je opakovanie dosiahnutých hodnôt, ale ich neustále vršenie v priestore a čase. Na architektonickej jedinečnosti a zároveň rozmanitosti v pamiatkovo chránenom mestskom útvere, akým Podhradie nepochybne je, má spravidla hlavný podiel práve zrastenosť štýlov, rozličných, ale vzájomne sa rešpektujúcich výtvarných názorov a skúseností. Rôznorodosť, ktorá stupňuje dynamiku výtvarného a priestorového dojmu. Nejde teda ani tak o úplný súlad medzi jednotlivosťami, ale predovšetkým o jednotu celku, o súlad medzi každou jednotlivosťou a celkom.

Walter Gropius takto demonštroval náš problém:

„Na Námestí sv. Marka v Benátkach – tohto exemplárneho príkladu dokonalej stavby miest – nachádzame stavby celého radu architektov, ktorí napriek rozličným štýlom a materiálom dosiahli v obraze mesta dokonalú vyváženosť. Vytvorili túto obdivuhodnú jednotu, pretože sa nikdy neprehrešili proti pôvodnej myšlienke veľkého priestoru námestia a nikdy sa nepokúšali vytvoriť ani formálne opakované klišé. Námestie sv. Marka ako ideálny príklad ilustruje moje krédo: Jednotu v mnohosti.“

Tvorba spolužitia súčasného s historickým je umenie. Iba umelecký výtvar súčasnej architektúry má právo spolužitia s historickým pamiatkovo chráneným dielom. To je asi základné kritérium.